

EKOLOGIČNOST CRESKIH SELJAKA

SAŽETAK

Prilogom se upozorava na odnos spram prirodnih izvora što su ga u zadovoljavanju svojih potreba pokazali seljaci sjevernojadranskoga otoka Cresa, koji je bio sastavnim dijelom njihove tradicijske kulture na početku 20. st. Resursi nisu nudili izobilje jer je riječ o kraškom terenu, gdje čak 58% tla zauzimaju oskudni kamenjarski pašnjaci, 33% tla prekriveno je šumama, a svega 9% otpada na obradiva tla. Takvim su prirodnim datostima otočani prilagodili svoje gospodarstvo. Stoga je ovčarstvo bilo najjači poljoprivredni potencijal; u manjoj su mjeri izvozili ogrjevno drvo, bavili se poljodjelstvom. U rečenome razdoblju prevladavao je uzgoj vinove loze, bavili su se i maslinarstvom, a uzgojenim žitaricama i povrćem jedva su namirivali kućne potrebe.

Poštovanje spram sirovina i racionalno gospodarenje, na koje su bili primorani, potaklo ih je na proizvodnju kružnoga toka. Nastojali su, naime, svakom usputnom proizvodu pronaći namjenu, a mogući su otpad podvrgavali reciklaži. Takvo je djelovanje bilo prožeto načelom po kojemu prirodi valja vratiti ono što se od nje uzelo.

Ilustrirano je to ponajprije vinogradarskom djelatnošću. Osim proizvodnje svježeg i suhog grožđa za domaću prehranu, Cresani su proizvodili vrsno vino namijenjeno gotovo isključivo prodaji, zatim slabije, razblaženo vino za vlastite potrebe, ocat, rakiju za piće i rakiju kao ljekoviti pripravak (u okviru pučke medicine), ali i prirodno gnojivo kao toliko potrebno reproduktivno sredstvo. Visok stupanj iskoristivosti i proizvodnju bez otpadaka demonstrirali su i primjenom pšenice, ječma i kukuruza, kojima nisu proizvodili samo namirnice za ljude i krmivo za stoku, već su dijelovima tih biljaka namirivali i neke stambene i graditeljske potrebe.

Poput vegetabilne isti je način mišljenja i ponašanja odlikovao i animalnu proizvodnju, posebice ovčarstvo. Trag ovce nalazimo u mnogim segmentima nekadašnjeg načina života: u prehrani, odijevanju, kućnome inventaru, udjelu u agrarnim poslovima kao i u proizvodima što su bili namijenjeni tržištu.

U namirivanju svojih životnih potreba pokazali su i istančan osjećaj za krajolik. Primjetno je bilo nastojanje da svojim intervencijama ne naruše okoliš. Nekoliko spomenutih (elementarnih) građevina primjer su sretnoga spoja primjene autentičnoga prirodnog materijala, pučkoga graditeljskog umijeća te svrhovite prilagođenosti radnim i životnim potrebama, a pritom skladno uklopljenog u prirodnu sredinu.

Takav svjetonazor, primjenjivan u prošlosti, blizak je i suvremenom poimanju života i svijeta, a mogao bi biti inspirativan i za buduću praksu.